

Edeb hususunda etrafta çokca yazılar bulunmaktadır. fakat hepsinin bakış açısı farklı kimi çok ağır ve uzun cümleler kurarak okuyucuyu bıktırmış, kimiside çok yüzeysel bahsedip maksadı anlatmakta yetersiz kalmış çoğuda işin özüne inmek, okuyucuya tam ve net bilgi vermek hususunda son derece eksik kalmışlar. Bizde silsilemizden Mustafa İsmet Garibullah -kuddise sirruhu- nun Risale-i kutsiyye isimli kitabından edep ile alakalı bir beyti Efendi hazretlerimiz tarafından yapılan açıklamasını paylaşalım istedik.

“Hemen ilm-ü edeptir bil şerîat,    dahî ilm-ü edeptir hep tarikat

Edep ilmiyle bulunur hakîkat,          ne bilsün bî edep sırrı şeriat

Şeriattır edep hakka gidelim            cemali bâ kemale seyr edelim.”

Şeriat'ı tarikat'ı bu kadar güzel tarif edeni görmedim. Bu beyti böyle ezberlemeli. Ve yerinde millete söylemeli. Şeriat nedir? Sorsalar bize, bu beyti okursak cevap vermiş oluruz.

“Hemen ilm-ü edeptir bil şerîat,”

“bil ki şeriat ancak ilim ve edeptir.”

İlim: bilmek, edep: yapmak, şeriat ise: bilmek ve yapmaktır. Ne kadar kolay, Mesela sakal bırakmak sünnettir, sakal bırakmanın sünnet olduğu bilmek ilimdir, sakal bırakmak ise edeptir, ikisi birden Şeriat'tır. Bilsen de lakin bırakmasan Şeriat olamaz. Bildiğini yaparsan Şeriat olur. Şeytanda biliyordu ama bilmek ona fayda vermedi. Ancak bildiğini yapmak fayda verir.

Camiye sağ ayakla girmeyi bilmek ilim, camiye sağ ayakla girmek edep, ikisi birden Şeriattır. Camiden sol ayakla çıkmayı bilmek ilim, sol ayakla çıkmak edep, ikisi birden Şeriattır. Elbiseyi ve çorabı sağ taraftan giymenin sünnet olduğunu bilmek, sağ taraftan giymek edep ve ikisi birden Şeriattır. Camide sükut etmek gerektiğini bilmek ilim, camide sükut etmek edep, her ikisi birden Şeriattır.

Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem bir hadisi şerifinde buyuruyor ki:

“Âhir zamanda bir kavim olacak, onlar mescitlerinin içinde dünya işleri hakkında konuşacaklar. Allahın onlara ihtiyacı olmadı”

Çarşaf giymenin lazım olduğunu bilmek ilimdir, giymek edeptir, ikisi birden şeriattır. Osmanlılar zamanında hanımlar, hep çarşaf giydi ve dünyaya hâkim oldular.

Suyu içmekte edep vardır, gezmekte, oturmakta, kalkmakta, namaz kılmakta, oruç tutmakta hep edep vardır.

Bunların hiç birini bilmiyoruz. Hâlbuki bu dert ile dertlenmeliyiz. Kısacası Şeriatın Türkçesi bilmek ve yapmaktır.

“dahî ilm-ü edeptir hep tarikat”

“tarikat dahi hep ilim ve edeptir”

“Edep ilmiyle bulunur hakikat,”

“edep ve ilim ile hakikat bulunur”

Tarikat var, hakikat var, hakikatten başka birde marifet var. Marifet ve irfan aynı şeydir. Marifet nedir? Bunu risale-i kutsiye’ nin başka bir beytinden öğrenelim:

“nedir maksut bu irfandan haber al, nikap açtı çü mahbub müjdeler al.”

Bu irfandan maksat nedir haber al. Sevilmiş olan Mevla Teala cemalinden peçeyi açtı müjdeler al. Mevla sevdiği kulu ile arsından peçeyi kaldırıyor. Sevmediği kulu ile araya perde sokuyor.

İhsan efendi ile beraber efendi babama gitmiştik. Efendi babam ihsan efendiye dedi ki:

“mahrem olda senden peçeyi açsınlar” Mevla Teala ile mahrem olabilmek için şeriatı, tarikatı, hakikatı, marifeti yapacaksın ki, mahrem olasın. Mevla Teala dostlarından memnun olursa peçeyi kaldırıyor.

“yürü terk et sivayı anla gel kal, ♀ Ecelli zat olur vasıllara hal.”

“yürü! Masıvyı terk et, söz anla. Mevla tealanın zat-ı tecellisi, vasıllara (Allaha ulaşanlara) hal olur. Hal; gelip gider, yerleşirse makam olur.

“bu ecsamdan geçip hakka gidelim, cemali bâ kemale seyr edelim.” ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀ ♀

“bu cisimlerden geçip hakka gidelim.” Bu cisimlerin zaruri olan ihtiyaçlarının fazlasından geçelim.

“ ne bilsün bî edep sırrı şeriat”

“edebi olmayan şeriatın sırrını ne bilsin”

Bî edep: edebi olmayan demektir. Şeriat, tarikat, hakikat, marifeti anladık ama kapıdan çıkıncaya kadar aklımızda duracak mı bakalım?

Vaaz bitip te yerimizden kalkarken gelinlikler hatırıma geliyor. Hatırıma gelen o gelinlik giyilse birkaç sene sonra ne olacak? Dişler dökülecek, çene sarkacak. Fakat Mevla

Teala ile aramızda perdeler kalksa, bir de Mevla'nın huzurunda edeple dursak, işte ferahlık budur. Yunus suresinde mevlamız buyuruyor:

“habibim söyle! Ancak Allahın rahmeti ile ve fazlı ile ferahlansınlar, bu onların cemettiği(topladığı) maldan daha hayırlıdır.”

İnsan şeriatı güzel yaşarsa Mevla Teala onun kalbine parlar. Şeriatı yanlış ederse Mevla Teala onun kalbine parlamaz.

“Şeriattır edep hakka gidelim cemali bâ kemale seyr edelim.”

“şeriat edepten ibarettir, hakka gidelim, cemali bâ kemale seyr edelim.